

Sygn. akt I UK 530/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 grudnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Zbigniew Myszka

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec

w sprawie z odwołania A. B. i J. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

z udziałem zainteresowanej: P. Spółki z o.o. w W.

o ustalenie braku odpowiedzialności członka zarządu spółki za zobowiązania z
tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 9 grudnia 2015 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonych od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 29 maja 2014 r.,

1) oddala skargę kasacyjną;

**2) nie obciąża odwołujących się kosztami zastępstwa
procesowego organu rentowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 29 maja 2014 r. oddalił apelację A. B. i J. B. od wyroku Sądu Okręgowego w O. z dnia 30 kwietnia 2013 r., którym oddalono ich odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 27 grudnia 2011 r., stwierdzającej że ponoszą oni odpowiedzialność za zaległości Spółki z o.o. „P.” z tytułu nieopłaconych składek: solidarną za okres od 1 grudnia 2005 r. do 20 lutego 2006 r. w łącznej kwocie 43.596,86 zł, a A. B. za okres od 21 lutego 2006 r. do 30 września 2010 r. w łącznej kwocie 546.254,83 zł.

Sąd odwoławczy zaakceptował ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, zgodnie z którymi „P.” Spółka z o.o. w K. widnieje w ewidencji organu rentowego jako płatnik składek. Działalność gospodarczą prowadzi od 22 października 2001 r. Odwołujący się wchodził w skład zarządu spółki, przy czym mocą uchwały nr 1/2006 Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Wspólników z dnia 21 lutego 2006 r. ze składu zarządu został odwołany J. B. i z tym dniem na prezesa jednoosobowego zarządu powołano A. B. Spółka opłacała nieregularnie składki na ubezpieczenia społeczne zatrudnionych u niej pracowników. Na podstawie opinii biegłego sądowego z zakresu księgowości ustalono, że spółka zaprzestała realizacji wymagalnych zobowiązań wobec organu rentowego już w styczniu i lutym 2004 r. Jednakże poważne problemy z regulacją tych zobowiązań nastąpiły w październiku 2005 r. W tym czasie wartość księgowa majątku spółki wielokrotnie przewyższała ciężące na niej zobowiązania publicznoprawne. Ze względu jednak na niewypłacalność rozumianą jako brak wykonywania swoich wymagalnych zobowiązań, wniosek o ogłoszenie upadłości spółki powinien być złożony pod koniec 2005 r., a najpóźniej na początku 2006 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych pismem z dnia 1 grudnia 2009 r. zwrócił się do Naczelnika Urzędu Skarbowego z wnioskiem o wszczęcie postępowania egzekucyjnego. Jednocześnie wystosował także wniosek do Sądu Rejonowego w G. o wyjawienie majątku Spółki „P.”. Postanowieniem z dnia 20 grudnia 2011 r. Naczelnik Urzędu Skarbowego umorzył postępowanie egzekucyjne z majątku Spółki z o.o. „P.” wobec jej bezskuteczności. Pismem z dnia 27 grudnia 2011 r. Naczelnik Urzędu Skarbowego zawiadomił zaś Prokuraturę Rejonową o podejrzeniu popełnienia przez A. B. lub inne osoby zarządzające spółką przestępstwa z art. 233 k.k., art. 300 § 2 k.k. oraz art. 301 § 2 i 3 k.k. W jego ocenie spółka swoimi działaniami doprowadziła bowiem do

niewypłacalności. Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 27 stycznia 2014 r. A. B., oskarżonego o czyny z art. 585 k.s.h, art. 233 § 1 k.k. i 300 § 2 k.k., uznał za winnego popełnienia zarzucanych czynów i orzekł wobec niego karę łączną 1 roku i 10 miesięcy pozbawienia wolności.

Sąd Apelacyjny podniósł, że zgodnie z art. 31 i art. 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.; dalej jako: „ustawa systemowa”) w związku z art. 116 § 1 i 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 613 ze zm.), za zaległości składowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie jej zarządu, jeżeli egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, a członek zarządu nie wykazał, że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie zapobiegające ogłoszeniu upadłości (postępowanie układowe) albo niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości lub niewszczęcie postępowania zapobiegającego ogłoszeniu upadłości (postępowania układowego) nastąpiło bez jego winy; nie wskazuje mienia spółki, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości podatkowych spółki w znacznej części. Odpowiedzialność członków zarządu obejmuje zaległości składowe z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał w czasie pełnienia przez nich obowiązków członka zarządu, oraz zaległości wymienione w art. 52 powstałe w czasie pełnienia obowiązków członka zarządu.

Z ustaleń faktycznych poczynionych w sprawie wynika, że odwołujący się byli członkami zarządu Spółki z o.o. „P.” w okresach wskazanych w decyzji organu rentowego. Postępowanie egzekucyjne z majątku spółki zostało umorzone wobec bezskuteczności egzekucji. Odwołujący się nie zgłosili we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki. Zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 233 ze zm.), dłużnika uważa się bowiem za niewypłacalnego, jeżeli nie wykonuje swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych, a stosownie do art. 11 ust. 2 tej ustawy, dłużnika będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, uważa się za niewypłacalnego także wtedy, gdy jego zobowiązania

przekroczą wartość jego majątku, nawet wówczas, gdy na bieżąco te zobowiązania wykonuje. Z ustaleń poczynionych na podstawie opinii biegłego z zakresu księgowości wynika zaś, że zarządzana przez odwołujących się spółka zaprzestała realizacji wymagalnych zobowiązań wobec organu rentowego już w styczniu i lutym 2004 r. Jednakże poważne problemy z regulacją tych zobowiązań nastąpiły w październiku 2005 r., wobec czego wniosek o ogłoszenie upadłości spółki powinien zostać złożony najpóźniej w początku 2006 r. Bezsporne jest zaś, że takiego wniosku odwołujący się nie złożyli i nie wykazali w toku postępowania istnienia po ich stronie jakichkolwiek okoliczności uzasadniających twierdzenie, że niezgłoszenie tego wniosku nastąpiło bez ich winy. Odwołujący się nie wykazali też, że istnieje mienie spółki, z którego możliwa jest realna egzekucja. W takiej sytuacji obciążenie ich odpowiedzialnością za zaległości składowe spółki odpowiadało obowiązującym przepisom, wobec czego Sąd Okręgowy zasadnie oddalił ich odwołania od zaskarżonej decyzji.

Odwołujący się wywiedli skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji, zarzucając naruszenie:

1. art. 116 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej w związku z art. 107 § 1 i art. 108 § 1 tej ustawy w związku z art. 31 ustawy systemowej, przez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że „w związku z pełnieniem funkcji członków zarządu Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością „P.” za zaległości spółki powstałe z tytułu nieopłaconych składek” odpowiedzialność ponoszą odwołujący się J. B. i A. B. za okresy i w wysokości wskazanej w decyzji ZUS 7/2011 z dnia 27 grudnia 2011 r., choć odwołujący się nigdy we wskazanym okresie nie pełnili funkcji członków zarządu Spółki z o.o. „P.”, a byli członkami zarządu innej spółki o nazwie „P. T.” Spółka z o.o.;

2. art. 108 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej przez ich niezastosowanie do oceny prawnej zaskarżonej decyzji ZUS i pominięcie, że decyzja została podpisana przez osobę działającą bez należytego upoważnienia, co uniemożliwia utrzymanie tej decyzji w mocy;

3. art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej przez ich niezastosowanie i pominięcie, że okres miesiąca grudnia 2005 r. objęty

jest pięcioletnim przedawnieniem wydania decyzji o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej;

4. art. 116 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej, przez ich błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że decyzja rozstrzygająca o odpowiedzialności członków zarządu spółki z o.o. z tytułu składek nie musi wskazywać, iż członkowie ci ponoszą odpowiedzialność solidarną ze spółką;

5. art. 116 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej w związku z art. 108 § 1 tej ustawy w związku z art. 31 ustawy systemowej, przez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że decyzja rozstrzygająca o odpowiedzialności członków zarządu ani w samym rozstrzygnięciu, ani w uzasadnieniu nie musi wskazywać i wymieniać, za jakie miesiące i lata oraz w jakich kwotach ustala tę odpowiedzialność odwołujących się i wystarczające jest podanie ogólnych danych za łączny okres kilku miesięcy w pkt I i kilku lat w pkt II zaskarżonej decyzji, co uniemożliwia jakąkolwiek weryfikację podanych kwot i w konsekwencji uzasadnia zarzut niewyjaśnienia istoty sprawy;

6. art. 116 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej w związku z art. 107 § 2 pkt 2 tej ustawy w związku z art. 31 ustawy systemowej, przez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że decyzja rozstrzygająca o odpowiedzialności członków zarządu ani w samym rozstrzygnięciu, ani w uzasadnieniu nie musi wskazywać i wymieniać szczegółowego rozliczenia wskazanych ogólnych kwot odsetek, to jest, od jakiej daty początkowej i od jakich kwot zostały one naliczone, co uniemożliwia jakąkolwiek weryfikację podanych kwot odsetek i w konsekwencji uzasadnia zarzut niewyjaśnienia istoty sprawy;

7. art. 24 ust. 3 ustawy systemowej w brzmieniu obowiązującym do dnia 20 lutego 2011 r. i art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej, przez całkowite pominięcie tego przepisu przy ocenie zgodności z prawem zaskarżonej decyzji, choć uprawnienia ZUS wynikające z pierwszeństwa zaspokojenia wprowadzonego tym przepisem nie zostały z wyłącznej winy ZUS zrealizowane w tej sprawie, bezpodstawnie przerzucając ciężar zapłaty składek z podatnika na odwołujących się, w stosunku do których bezpodstawnie została wydana zaskarżona decyzja, gdyż z mocy powołanego na wstępie przepisu ZUS miał i ma nadal roszczenia do Urzędu

Skarbowego o przekazanie mu kwot pobranych od podatnika i nieprzekazanych ZUS z naruszeniem zasady pierwszeństwa zaspokojenia, co w konsekwencji uzasadnia zarzut bezprawnego wydania decyzji i niewyjaśnienia istoty sprawy;

8. art. 362 k.c., przez całkowite pominięcie bez jakiegokolwiek rozważenia tego przepisu przy ocenie zgodności z prawem zaskarżonej decyzji, choć ZUS ewidentnie przyczynił się do powstania zaległości w kwotach wymienionych w decyzji, gdyż pomimo powstania zaległości z tytułu składek ZUS dopuszczał się sięgającej 5 lat zwłoki z wszczęciem egzekucji, tolerował narastanie zaległości i pierwszeństwo zaspokojenia Urzędu Skarbowego, choć w miarę upływu czasu sytuacja majątkowa i płatnicza spółki ulegała pogorszeniu, co uzasadnia z tej tylko przyczyny odpowiednie zmniejszenie wysokości kwot, którymi zostali obciążeni odwołujący się;

9. art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 108 § 1 tej ustawy w związku z art. 31 ustawy systemowej, przez ich błędną wykładnię polegającą na niesłusznym przyjęciu, że egzekucja z majątku spółki była bezskuteczna, choć z opinii biegłego wynika, że na dzień 31 grudnia 2010 r. była realna możliwość skutecznej egzekucji należnej ZUS kwoty zaległych składek, gdyż wartość majątku spółki wynosiła 3.358 tys. zł, a zobowiązania wobec ZUS 456 tys. zł (bez należnych odsetek), a ZUS nie podjął żadnych działań mających na celu zweryfikowanie decyzji o umorzeniu postępowania egzekucyjnego z dnia 20 grudnia 2011 r., nie zaskarżył jej i natychmiast w dniu 27 grudnia 2011 r. wydał zaskarżoną decyzję, bezpodstawnie przerzucając ciężar zapłaty składek z podatnika na odwołujących się;

10. art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 108 § 1 tej ustawy w związku z art. 31 ustawy systemowej, przez błędną wykładnię polegającą na pominięciu, że posiadany przez spółkę w latach 2005-2010 majątek dawał realną możliwość realizacji należnych ZUS składek, co wynika z opinii biegłego i co daje podstawę do oceny, że odwołujący się nie byli zobowiązani do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki, a w przypadku odmiennej rygorystycznej oceny tej okoliczności, że niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości nie było w tych okolicznościach przez nich zawinione;

11. art. 378 § 1 k.p.c. oraz art. 385 k.p.c., przez oddalenie apelacji jako bezzasadnej bez jej pełnego rozpoznania i bez wyjaśnienia istoty sprawy, w szczególności bez rozpoznania następujących zarzutów apelacji: braku oceny prawnej zaskarżonej decyzji, naruszenia art. 24 ust. 3 ustawy systemowej, braku zweryfikowania zasadności kwot podanych gołosłownie w zaskarżonej decyzji, których uwzględnienie prowadziło do uchylenia wyroku Sądu Okręgowego i przekazania mu sprawy do ponownego rozpoznania.

Opierając skargę na takich podstawach, odwołujący się wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku w pkt I i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie na rzecz skarżących kosztów postępowania kasacyjnego.

Organ rentowy w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie oraz o zasądzenie na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma uzasadnionych podstaw.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutu podpisania zaskarżonej decyzji przez osobę działającą bez należytego upoważnienia, wskazać trzeba, że strukturę organizacyjną Zakładu Ubezpieczeń Społecznych reguluje art. 67 ustawy systemowej, zgodnie z którym w skład Zakładu wchodzi centrala i jednostki terenowe. W myśl § 8 ust. 1 Statutu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, stanowiącego załącznik do aktualnie obowiązującego rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 stycznia 2011 r. w sprawie nadania statutu Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. Nr 18, poz. 93), jednostkami terenowymi są oddziały oraz podlegające im inspektoraty i biura terenowe, których szczegółową organizację określa - stosownie do § 9 Statutu - regulamin organizacyjny Zakładu, nadany z mocy § 2 ust. 3 pkt 2 Statutu przez Prezesa Zakładu. Oddziały są zatem częściami składowymi osoby prawnej, którą jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z art. 73 ust. 1 i 3 ustawy systemowej działalnością Zakładu kieruje Prezes i on reprezentuje Zakład na zewnątrz oraz

tworzy, przekształca i znosi terenowe jednostki organizacyjne, określa ich siedziby, właściwość terytorialną i rzeczową oraz powołuje i odwołuje kierowników, zastępców kierowników i głównych księgowych tych jednostek. Stosownie do § 2 ust. 4 Statutu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Prezes realizuje zadania należące do zakresu jego działania za pomocą komórek organizacyjnych Centrali i terenowych jednostek organizacyjnych Zakładu.

Zgodnie z art. 68 ust. 1 oraz art. 69 ust. 1 i art. 71 ust. 1 i 2 ustawy systemowej do zakresu zadań Zakładu należy, między innymi, realizacja przepisów o ubezpieczeniach społecznych. Natomiast w § 10 Statutu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych określono zakres rzeczowy działania terenowych jednostek organizacyjnych Zakładu jako obejmujący, między innymi, dochodzenie należnych składek i opłat, zastrzegając doprecyzowanie tegoż zakresu przez Prezesa Zakładu w aktach wewnętrznych.

Nie będąc centralnym organem administracji państwowej, Zakład Ubezpieczeń Społecznych został na mocy art. 66 ust. 4 ustawy systemowej wyposażony - w zakresie prowadzonej działalności - w środki prawne właściwe organom administracji publicznej, a więc przede wszystkim w prawo do wydawania decyzji administracyjnych. Skutkiem usytuowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wśród państwowych jednostek organizacyjnych jest to, że postępowanie przed Zakładem w indywidualnych sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ma charakter administracyjny i zgodnie z art. 83 ustawy systemowej, kończy się wydaniem decyzji zaskarżalnej do sądu ubezpieczeń społecznych. W świetle art. 73 ustawy systemowej właściwym do jej wydania jest zasadniczo Prezes Zakładu, ale § 2 ust. 2 Statutu Zakładu przewiduje w tym zakresie dekoncentrację kompetencji decyzyjnych, wyposażając Prezesa w prawo upoważnienia pracowników Zakładu do wydawania decyzji w określonych przez niego sprawach. Należy podkreślić, iż przepis § 2 ust. 1 Statutu ZUS, wyposażający Prezesa Zakładu w prawo udzielania takich upoważnień, zamieszczony jest w załączniku do aktu prawnego mającego rangę rozporządzenia właściwego ministra, wydanego na podstawie zgodnej z art. 92 Konstytucji RP delegacji ustawowej (art. 74 ust. 5 ustawy systemowej) i nie jest sprzeczny z art. 268a k.p.a., który stanowi, że organ administracji publicznej może w formie pisemnej upoważnić

pracowników kierowanej jednostki organizacyjnej do załatwiania spraw w jego imieniu w ustalonym zakresie, a w szczególności do wydawania decyzji administracyjnych, postanowień i zaświadczeń.

Z porównania przytoczonych regulacji wynika, że oddziały Zakładu Ubezpieczeń Społecznych nie mają samodzielnych, niezależnych od Zakładu jako osoby prawnej kompetencji, ale że ich zadania są emanacją zadań Zakładu, a powołanie (wyodrębnienie) ich w strukturze Zakładu ma na celu jedynie funkcjonalną decentralizację obsługi ubezpieczonych.

Pracownicy wykonujący pracę w oddziałach, czy inspektoratach Zakładu Ubezpieczeń Społecznych są pracownikami Zakładu, a nie jego jednostek terenowych. Zgodnie bowiem z art. 73 ust. 3 pkt 7 ustawy systemowej, do zakresu działania Prezesa Zakładu należy spełnianie funkcji pracodawcy w rozumieniu przepisów Kodeksu pracy. Natomiast w myśl § 28 ust. 1 pkt 4 Regulaminu organizacyjnego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (dostępnego na stronie Biuletynu Informacji Publicznej www.zus.pl/bip), do kompetencji dyrektora oddziału należy wykonywanie czynności związanych z funkcją pracodawcy w granicach i na podstawie udzielonych umocowań. Oddziały Zakładu nie są więc wewnętrznymi pracodawcami w rozumieniu art. 3 k.p. Ich dyrektorzy zostali jedynie umocowani do dokonywania - stosownie do art. 3¹ k.p. - czynności w zakresie indywidualnych stosunków pracy łączących tych pracowników z pracodawcą, jakim jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Inspektoraty, jak już wskazano, są jednostkami organizacyjnymi podległymi oddziałom. W konsekwencji, każdy pracownik inspektoratu jest pracownikiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, którego Prezes Zakładu może upoważnić do wydania decyzji w określonych sprawach. D. N. – kierownik Inspektoratu w G. (podległego Oddziałowi ZUS w O.) – dysponowała odpowiednim upoważnieniem do podpisania zaskarżonej decyzji, a tym samym zarzut skarżących odnoszący się do braku tego upoważnienia nie może być uwzględniony.

Przesłanki orzeczenia o odpowiedzialności członka zarządu za zaległości składkowe spółki z o.o. zawiera art. 116 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i 32 ustawy systemowej, zgodnie z którym za zaległości składkowe spółki z ograniczoną odpowiedzialnością odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem

członkowie jej zarządu, jeżeli egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, a członek zarządu nie wykazał, że we właściwym czasie zgłoszono wniosek o ogłoszenie upadłości lub wszczęto postępowanie zapobiegające ogłoszeniu upadłości (postępowanie układowe) albo niezgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości lub niewszczęcie postępowania zapobiegającego ogłoszeniu upadłości (postępowania układowego) nastąpiło bez jego winy, bądź nie wskazuje mienia spółki, z którego egzekucja umożliwi zaspokojenie zaległości składkowych spółki w znacznej części. W myśl § 2 art. 116 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i 32 ustawy systemowej, odpowiedzialność członków zarządu, określona w § 1, obejmuje zaległości składkowe z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał w czasie pełnienia przez nich obowiązków członka zarządu. Jeżeli więc spełnią się przesłanki pozytywne wskazane w § 1 art. 116 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i 32 ustawy systemowej, a członek zarządu nie wykaże, że zachodzi którakolwiek przesłanka uwalniająca go od tej odpowiedzialności, wówczas organ ubezpieczeń społecznych jest uprawniony do orzeczenia o odpowiedzialności tej osoby trzeciej za zobowiązania spółki.

Zdaniem Sądu Najwyższego, nie ma żadnych przesłanek do kwestionowania, że organ rentowy wykazał pozytywne przesłanki odpowiedzialności odwołujących się za zaległości składkowe zarządzanej przez nich spółki. W szczególności nie jest trafny zarzut skarżących, jakoby zaskarżona decyzja dotyczyła odpowiedzialności za zaległości spółki, w której zarządzie nigdy nie zasiadali. Z odpisu z KRS znajdującego się w aktach ZUS wynika bowiem, że „P.” Spółka z o.o. w K. i „P. T.” Spółka z o.o. w K. to jedna i ta sama spółka, tyle tylko, że nastąpiła zmiana jej nazwy. Odwołujący się byli członkami zarządu tej spółki wówczas, gdy nazywała się „P.”, jak również po zmianie jej nazwy na „P. T.”. Wskazanie w zaskarżonej decyzji na ich odpowiedzialność za zaległości Spółki „P.”, czyli według starej nazwy, nie jest uchybieniem mogącym prowadzić do stwierdzenia takiej wady tej decyzji, która skutkowałaby uwolnieniem odwołujących się od odpowiedzialności za zaległości spółki. Istotne jest bowiem jedynie to, czy spółka z o.o., której członkami zarządu byli skarżący, posiadała zaległości składkowe w kwotach i okresach wskazanych w decyzji, co podlegało ocenie sądu. Postępowanie sądowe w sprawach z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych

skupia się zaś na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania administracyjnego, pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania. Z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że sąd ubezpieczeń społecznych - jako sąd powszechny - może i powinien dostrzegać jedynie takie wady formalne decyzji administracyjnej, które decyzję tę dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1980 r., III CZP 43/80, OSNCP 1981 nr 8, poz. 142; z dnia 27 listopada 1984 r., III CZP 70/84, OSNCP 1985 nr 8, poz. 108 oraz z dnia 21 września 1984 r., III CZP 53/84, OSNCP 1985 nr 5-6, poz. 65), będącego przedmiotem odwołania. Wymienienie w decyzji poprzedniej nazwy spółki, której członkami zarządu byli odwołujący się, do takich wad nie należy, można to bowiem zakwalifikować jedynie jako oczywistą omyłkę.

W tym samym kontekście należy postrzegać ewentualne wady decyzji organu rentowego, odnoszące się do samego rozstrzygnięcia, jak i do jego uzasadnienia. Jeżeli zatem nie są to takie wady, które decyzję dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego, to nie mogą w postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych doprowadzić tylko z tego powodu do uchylenia, czy też zmiany decyzji. Niezależnie jednak od tego, zdaniem Sądu Najwyższego, nie ma przesłanek do stwierdzenia wadliwości zaskarżonej decyzji z tego powodu, że jak wskazali skarżący, ani w samym rozstrzygnięciu, ani w uzasadnieniu nie określa szczegółowo kwot zaległości składkowych przypadających na poszczególne miesiące i lata, jak również nie rozlicza szczegółowo odsetek od tych kwot.

Z art. 107 § 1 k.p.a. wynika, że decyzja powinna zawierać, między innymi, rozstrzygnięcie oraz uzasadnienie faktyczne i prawne. Treść rozstrzygnięcia jest zawsze związana z przedmiotem postępowania. Przedmiotem postępowania w niniejszej sprawie była zaś odpowiedzialność członków zarządu spółki z o.o. za zaległości składkowe tej spółki (art. 107 § 1 i art. 116 Ordynacji podatkowej), obejmująca również odsetki od tych zaległości (art. 107 § 2 pkt 2 Ordynacji). Nie ma więc żadnych podstaw do przyjęcia, że sentencja decyzji wskazująca, za jakie okresy i w jakich kwotach, wraz z należnymi odsetkami, odpowiedzialnością tą

obciążono odwołujących się, nie zawiera rozstrzygnięcia sprawy co do jej istoty. Stosownie do art. 107 § 3 k.p.a., uzasadnienie decyzji składa się natomiast z uzasadnienia faktycznego, zawierającego w szczególności wskazanie faktów, które organ uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, a także przyczyn, z powodu których innym dowodom odmówił mocy dowodowej oraz uzasadnienia prawnego zawierającego wyjaśnienie podstawy prawnej decyzji z przytoczeniem przepisów, które zadecydowały o treści decyzji. Wymogom tym odpowiadają motywy zaskarżonej decyzji. Szczegółowe wyliczenia tak zaległości składkowych spółki, jak i należnych od nich odsetek, przeprowadzane były zaś w toku postępowania przed organem rentowym, o wszczęciu którego skarżący zostali przez organ rentowy zawiadomieni pismem z 28 listopada 2011 r. i jednocześnie poinformowani o możliwości wypowiadania się w przedmiocie zebranych dowodów. Odwołujący się mieli więc pełne możliwości zapoznania się ze wszystkimi materiałami postępowania administracyjnego, w tym odnoszącymi się do szczegółowych wyliczeń kwot, za które mogli być obciążeni odpowiedzialnością i ewentualnego ich kwestionowania. W aktach organu rentowego znajduje się ich oświadczenie, że kwot zaległości nie kwestionują. Prawdliwość decyzji co do okresów, kwot i odsetek w niej wyliczonych potwierdziło również postępowanie przeprowadzone przed Sądem, w związku z czym brak jest podstaw do stwierdzenia niewyjaśnienia w tym zakresie istoty sprawy, co miałoby uzasadniać zarzuty naruszenia art. 116 § 1 i 2 w związku z art. 107 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej oraz art. 116 § 1 i 2 w związku z art. 107 § 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej.

Zdaniem Sądu Najwyższego, wbrew przekonaniu skarżących, nie jest też konieczne wskazywanie spółki z o.o. (płatnika składek) w decyzji dotyczącej odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej jako podmiotu odpowiedzialnego solidarnie z członkami zarządu. Zgodnie z art. 108 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i 32 ustawy systemowej, decyzja ta rozstrzyga o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej. Odpowiedzialność osoby trzeciej za zobowiązania z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych powstaje na mocy decyzji ustalającej te zobowiązania (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 23 października 2006 r., I UK

126/06, OSNP 2007 nr 21-22, poz. 331). Natomiast odpowiedzialność spółki (płatnika składek) za te zaległości powstaje z mocy prawa i z mocy prawa jest ona solidarnie odpowiedzialna z członkami zarządu (gdy ich odpowiedzialność zostanie orzeczona w decyzji wydanej na podstawie art. 108 § 1 Ordynacji podatkowej) - art. 107 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 i 32 ustawy systemowej. Solidarna odpowiedzialność płatnika składek z osobami trzecimi istnieje więc niezależnie od tego, czy został on wskazany w osnowie rozważanej decyzji organu rentowego (por. też uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2009 r., I UZP 3/09, OSNP 2011 nr 1-2, poz. 13).

Odnosząc się do okresu objętego zaskarżoną decyzją, podnieść trzeba, że stosownie do art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej, nie można wydać decyzji o odpowiedzialności składkowej osoby trzeciej, jeżeli od końca roku kalendarzowego, w którym powstała zaległość podatkowa, upłynęło 5 lat. Zaległością składkową są zaś składki niezapłacone w terminie płatności (art. 51 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej). Zgodnie z art. 47 ust. 1 pkt 3 ustawy systemowej, płatnik składek przesyła w tym samym terminie deklarację rozliczeniową, imienne raporty miesięczne oraz opłaca składki za dany miesiąc nie później niż do 15 dnia następnego miesiąca. Składki nieopłacone za miesiąc grudzień 2005 r. stały się więc zaległością po 15 stycznia 2006 r. i dopiero od końca tego roku kalendarzowego biegł pięcioletni termin na wydanie decyzji o odpowiedzialności członków zarządu spółki za te zaległości. Decyzja została zaś wydana 27 grudnia 2011 r, a więc przed upływem 5 lat od końca 2006 r., wobec czego zarzut naruszenia art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej jest niezasadny.

Na uwzględnienie nie zasługują też zarzuty odnoszące się do niewykazania bezskuteczności egzekucji z mienia spółki. Dowodem na okoliczność bezskuteczności egzekucji jest przede wszystkim wydane po przeprowadzeniu postępowania egzekucyjnego przez organ egzekucyjny postanowienie o umorzeniu postępowania z uwagi na bezskuteczność egzekucji (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2009 r., I UZP 4/09,

OSNP 2009 nr 23-24, poz. 319). Tego rodzaju postanowienie odnośnie do bezskuteczności egzekucji z majątku zarządzanej przez odwołujących się spółki wydał Naczelnik Urzędu Skarbowego w dniu 20 grudnia 2011 r. Wbrew twierdzeniom skarżących, z ustaleń poczynionych w niniejszej sprawie przez Sąd Apelacyjny wynikało, że spółka w tym czasie nie posiadała żadnego majątku, z którego można by przeprowadzić skuteczną egzekucję należności składkowych. Ustaleniom tym nie przeczyła opinia biegłego z zakresu księgowości, według której wartość księgowa majątku spółki w czasie właściwym do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości wielokrotnie przewyższała ciążące na spółce zobowiązania publicznoprawne, przede wszystkim dlatego, że biegły w opinii uzupełniającej wyraźnie stwierdził, że majątek wykazany w bilansie nie musiał być własnością spółki, wystarczy bowiem, iż spółka sprawowała nad nim kontrolę, co w zestawieniu z pozostałymi dowodami (w tym z zeznań J. B.) dawało pełną podstawę do przyjęcia za ustaloną okoliczność bezskuteczności egzekucji z majątku spółki. Okoliczność ta należy zaś do ustaleń faktycznych, które nie mogą być zwalczane w postępowaniu kasacyjnym zarzutami naruszenia prawa materialnego (por. art. 398³ § 3 k.p.c. i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), a tylko takie w tym zakresie skarżący podnieśli (naruszenie art. 116 § 1 w związku z art. 108 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej).

W tym miejscu należy też zwrócić uwagę, że należności organu ubezpieczeń społecznych z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych mają charakter płatności (wierzytelności) samoobliczanych i opłacanych przez płatnika składek (spółkę z o.o.) w terminach ustawowo określonych, bez potrzeby uprzedniego wzywania do ich wykonania. Egzekwowanie wierzytelności (zaległości) składkowych jest ograniczone jedynie terminem ich przedawnienia, co oznacza, że organ ubezpieczeń społecznych nie ma obowiązku wszczynania egzekucji w takim czasie, aby uzyskać potencjalnie najwyższe zaspokojenie zaległości składkowych od płatnika składek, nawet gdyby ich wcześniejsza egzekucja mogła prowadzić do uzyskania choćby częściowego ich wykonania, jeżeli płatnik składek lub członek zarządu spółki z o.o. nie wskazali mienia, z którego możliwa byłaby egzekucja zaległości składkowych w znacznej części (por. wyrok Sadu Najwyższego z dnia 2

grudnia 2010 r., II UK 146/10, OSNP 2012 nr 3-4, poz. 46). Z tej przyczyny nie ma podstaw do uwzględnienia zarzutu dotyczącego przyczynienia się przez ZUS do powstania zaległości przez to, że „dopuszczał się zwłoki z wszczęciem egzekucji”, niezależnie od tego, że art. 362 k.c., którego naruszenie w tym kontekście zarzucili skarżący, w ogóle nie ma zastosowania przy rozpoznawaniu spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych. Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych uznawane są w orzecznictwie jednolicie za sprawy cywilne w znaczeniu formalnym (por. np. uzasadnienia: uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2008 r., II UZP 8/07, OSNP 2008 nr 13-14, poz. 198; wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 210/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 75; uchwały Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 2007 r., II UZP 4/07, OSNP 2008 nr 5-6, poz. 74, czy uchwały Sądu Najwyższego z dnia 30 lipca 2003 r., III UZP 8/03, OSNP 2003 nr 23, poz. 574). Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych nie są zatem sprawami cywilnymi w znaczeniu materialnym. Wywodzą się ze stosunku o charakterze administracyjnoprawnym i z tego względu w postępowaniu przed Zakładem Ubezpieczeń Społecznym rozpoznawane są w trybie i na zasadach określonych przepisami prawa ubezpieczeń społecznych, a w dalszej kolejności Kodeksu postępowania administracyjnego. Przepisy prawa ubezpieczeń społecznych nie zawierają również odpowiednika art. 300 k.p., zezwalającego na odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu cywilnego do stosunku pracy w sprawach nieuregulowanych przepisami prawa pracy wówczas, gdy nie są one sprzeczne z zasadami prawa pracy. Regulacja ta ma charakter szczególny i nie może być stosowana w drodze analogii do stosunków ubezpieczeniowych, które - w odróżnieniu od stosunków pracy - nie są regulowane przepisami prawa prywatnego. Oznacza to, że przepisy prawa cywilnego mogą być wprost stosowane w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyłącznie w wypadku wyraźnego odesłania do nich przez normę prawa ubezpieczeń społecznych (np. art. 84 ust. 1 i 8c, art. 85 ust. 1 ustawy systemowej), co znalazło potwierdzenie w jednolitych dotychczas poglądach judykatury.

Nie ma też podstaw do uwzględnienia zarzutu naruszenia art. 24 ust. 3 ustawy systemowej, zgodnie z którym należności z tytułu składek podlegają zaspokojeniu w drodze postępowania egzekucyjnego w administracji przed innymi

wierzytelnościami, z wyjątkiem kosztów egzekucyjnych, należności za pracę, należności alimentacyjnych oraz rent z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci, jak również kosztów ostatniej choroby i kosztów pogrzebu dłużnika, w wysokości odpowiadającej miejscowym zwyczajom. Przepis ten był przepisem szczególnym w stosunku do art. 115 § 1 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 1619 ze zm.), który dotyczy kolejności zaspokajania określonych należności z kwoty uzyskanej z egzekucji. Podział sumy uzyskanej z egzekucji jest końcowym stadium postępowania egzekucyjnego, następującym po zakończeniu egzekucji. Postępowanie egzekucyjne z majątku spółki, której członkami zarządu byli odwołujący się, zostało zakończone w grudniu 2011 r., podczas gdy przepis art. 24 ust. 3 ustawy systemowej został uchylony z dniem 20 lutego 2011 r. przez art. 8 pkt 1 ustawy z dnia 26 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009 r. Nr 131, poz. 1075). W takiej sytuacji nie mógł zatem być zastosowany, co czyni zarzut jego naruszenia bezprzedmiotowym.

Nie ma też podstaw do uznania za trafne stanowiska skarżących odnośnie do tego, że nie byli zobowiązani do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości spółki z uwagi na to, że majątek spółki w latach 2005-2010 dawał realną możliwość realizacji należnych ZUS składek. Niezależnie bowiem od tego, że ustalenia faktyczne, którymi Sąd Najwyższy jest związany (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), przeczą tezie forsowanej przez skarżących o posiadaniu przez spółkę majątku przekraczającego wartość zobowiązań, zwrócić uwagę należy, że właściwy czas zgłoszenia wniosku o upadłość powiązany jest ze stanem niewypłacalności dłużnika, za który uważane jest niewykonywanie wymagalnych zobowiązań oraz - w przypadku dłużnika będącego osobą prawną - niezależnie od wykonywania przez dłużnika na bieżąco zobowiązań - przekroczenie przez zobowiązania wartości jego majątku (art. 11 ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze). Przepisy Prawa upadłościowego i naprawczego przewidują zatem dwie podstawy upadłości i zobowiązują dłużnika (jego reprezentanta) do wystąpienia z wnioskiem o ogłoszenie upadłości w przypadku wystąpienia choćby jednej z nich. Jeżeli więc dłużnik nie wykonuje swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych, to obowiązany

jest wystąpić z wnioskiem o ogłoszenie upadłości także wtedy, gdy jego zobowiązania nie przekraczają wartości jego majątku. Sąd drugiej instancji ustalił, że spółka, której członkami zarządu byli odwołujący się, miała poważne problemy z regulacją swoich zobowiązań już w październiku 2005 r., wobec czego najpóźniej w początku 2006 r. skarżący winni złożyć wniosek o ogłoszenie jej upadłości. Bezsprzecznie zaś tego nie uczynili, a tym samym w pełni prawidłowe jest stanowisko Sądu Apelacyjnego o niewykazaniu przez nich przesłanki zwalniającej od odpowiedzialności za zaległości składkowe zarówno w postaci złożenia we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości spółki, jak i w postaci braku winy w niezłożeniu takiego wniosku w terminie.

Biorąc pod uwagę, że wszystkie zarzuty kasacyjne skarżących odnoszące się do naruszenia prawa materialnego, w tym dotyczące oceny prawnej decyzji, naruszenia art. 24 ust. 3 ustawy systemowej i braku zweryfikowania kwot podanych w decyzji, okazały się nieuzasadnione, nie ma też przesłanek do uwzględnienia zarzutów dotyczących naruszenia przepisów postępowania. Niezależnie bowiem od tego, czy Sąd drugiej instancji istotnie nie rozpoznał zarzutów apelacji w powyższym zakresie, brak jest podstaw do stwierdzenia, że ewentualne naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. mogłoby w takiej sytuacji mieć jakikolwiek wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Skarga kasacyjna odwołujących się została rozpoznana na posiedzeniu niejawnym, a nie na rozprawie z uwagi na to, że w istocie skarżący nie zaprezentowali w niej żadnych zagadnień prawnych (por. art. 398¹¹ § 1 k.p.c.), bo za takie nie mogą być uznane ani kwestie dotyczące realizacji prawa pierwszeństwa, przewidzianego w art. 24 ust. 3 ustawy systemowej, skoro przepis ten nie miał w sprawie zastosowania, ani odnoszące się do korygowania treści decyzji przez ustalenie, że dotyczy ona innej spółki niż wskazana w sentencji, skoro w niniejszej sprawie była to ta sama spółka (po zmianie nazwy), ani też związane z pominięciem przez sąd podpisania decyzji bez należytego upoważnienia, skoro zostało stwierdzone właściwe upoważnienie osoby podpisującej decyzję obciążającą skarżących odpowiedzialnością za zaległości składkowe spółki.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c. i art. 398²¹ w związku z art. 102 k.p.c.).

kc